

Abordări inter și transdisciplinară în predarea religiei

Prof. Teodora Plăeșu
Școala Gimnazială “Spiru Haret”
Bacău

ARGUMENT:

Promovarea interdisciplinarității/transdisciplinarității în învățământul românesc actual este o necesitate impusă de schimbările și acumulările cognitive din multiplele domenii ale cunoașterii, precum și de complexitatea și diversitatea problemelor cu care se confruntă omenirea.

Astăzi, mai mult ca oricând, elevul trebuie să-și asume roluri și responsabilități, să ia decizii pentru cei din jur, să răspundă rapid și bine la diversele provocări ale vieții; succesul și performanța apar doar dacă deține cunoștințe integrate, dacă privește realitatea ca o imagine unitară și dacă gândește flexibil și creator.

Pornind de la aceste realități în învățământul s-a declanșat o reformă a conținuturilor, o reformă la nivel curricular; așa a apărut abordarea conținutului învățării din perspectiva interdisciplinară și transdisciplinară.

INTERDISCIPLINARITATEA

***“CEL MAI PUTERNIC ARGUMENT PENTRU INTERDISCIPLINARITATE
ESTE CHIAR FAPTUL CĂ VIAȚA NU ESTE ÎMPĂRȚITĂ PE DISCIPLINE”
(J. MOFFET)***

Dicționarul de neologisme de F. Marcu și C. Manea definește interdisciplinaritatea ca „stabilirea de relații între mai multe discipline sau științe”. Specialiștii în curriculum definesc acest termen ca formă de cooperare între discipline/științe, respectând logica fiecărora în parte, adaptată particularității legii didactice; vizează formarea la elevi a unei imagini unitare a realității și a unei gândiri integratoare; în același timp, este privită și ca o modalitate de organizare a conținuturilor învățării și ca o conexiune de limbaje explicative menite să spargă granițele dintre discipline. Conform acestei definiții complexe, interdisciplinaritatea presupune din start două puncte de plecare forte:

- O cultură interdisciplinară bogată a profesorului;
- O muncă consecventă și serioasă în echipă.

INTERDISCIPLINARITATEA

Predarea conținuturilor din perspectiva interdisciplinară are avantaje multiple:

- Permite elevului să acumuleze informații ce pot fi aprofundate în anii următori;

- Descoperă taine ale temei în discuție;
- Creează ocazia de corelare a limbajelor diferitelor discipline;
- Permite aplicația cunoștințelor în practică;
- Favorizează o economie de timp de învățare conform raportului dintre cantitatea de cunoștințe și volumul de învățare.

La acestea se adaugă și avantajele vizând formarea personalității elevului pe diverse planuri: intelectual, emoțional, social, estetic și fizic.

Proiectarea unui învățământ interdisciplinar poate fi promovată atât prin Curriculum-ul național, cât și prin abordări organizate în școală; concret, un demers didactic interdisciplinar se poate derula prin CDȘ-uri;

Interdisciplinaritatea

- În abordarea interdisciplinară încep să fie ignorate limitele stricte ale disciplinelor, căutându-se teme comune diferitelor obiecte de studiu, care pot duce la realizarea obiectivelor de învățare de grad mai înalt, a competențelor transversale, considerate cruciale pentru succesul în societatea contemporană. Între acestea se numără și luarea de decizii, rezolvarea de probleme, însușirea metodelor și tehnicilor de învățare eficientă, antreprenoriatul etc.
- Principiul organizator nu mai este de regulă conținutul, mult prea ancorat în granițele disciplinare, ci se trece la centrarea pe așa-numitele competențe transversale. „Aici, conținutul și procedurile disciplinelor individuale sunt depășite; de exemplu, luarea de decizii și rezolvarea de probleme implică aceleași principii, indiferent de discipline.”

3.INTERDISCIPLINARĂ

➤ presupune transferul metodelor dintr-o disciplină în alta, căutându-se **teme comune mai multor discipline**, care pot conduce la realizarea **obiectivelor de învățare de nivel înalt**, a competențelor transversale (*luarea de decizii, rezolvarea de probleme, însușirea tehnicilor și metodelor de învățare eficientă*), care, indiferent de disciplină, implică aceleași principii, prin utilizarea unor **strategii de predare – învățare bazate pe probleme**.

Ex: focalizarea procesului pe dezvoltarea gândirii critice, formarea capacității de lucru în echipă, a capacității de rezolvare de probleme, a capacității de luare a deciziilor în lecții de religie și literatură română, Istorie, Geografie, Științe.

2.PLURIDISCIPLINARĂ/ MULTIDISCIPLINARĂ

- o temă este supusă analizei din perspectiva mai multor discipline.
- **integrare la nivelul conținutului învățării**, cu focalizare pe realizarea conexiunilor între cunoștințe prin utilizarea unor strategii didactice de **predare - învățare tematică**.

Ex: Tema „Orientul antic” - abordată în lecții de istorie, religie și educație socială.

- Transdisciplinaritatea este privită ca o formă superioară a inter-disciplinarității și presupune concepte, metodologie și limbaj care tind să devină universale (robotizarea, modelizarea, cibernetica, teoria sistemelor, a informației etc.). De asemenea, presupune descoperirea unor noi câmpuri de investigație, fiind centrată pe viața reală cu multiplele ei probleme. A fost numită și prin sintagma „o nouă viziune asupra lumii”.
- Există discipline reale care nu pot fi studiate temeinic decât transdisciplinar, de exemplu astronomia, care utilizează cunoștințe temeinice de matematică, fizică, chimie și geografie.

4.TRANSDISCIPLINARĂ

➤ presupune abordarea integrată a curriculumului prin centrarea pe probleme ale vieții reale, cu focalizare pe identificare de soluții, rezolvare de probleme ale vieții reale, în scopul dezvoltării competențelor pentru viață:

- **a comunica** - a percepe, a identifica semnificatia, a emite un mesaj, a face să se înțeleagă, a convinge, a simți, a resimți; a admite, a adapta, a atrage atenția, a convinge;

- **a reacționa la mediul înconjurător** - a găsi relații în mediu, a se angaja, a-i angaja pe alții, a-i face să participe;

- **a traduce** - a transcrie mesaje dintr-un cod într-altul, a traduce propriile sentimente sau pe ale celorlalți, a-i înțelege pe ceilalți în termenii propriei valori ;
- **a se adapta** - a schimba propriile moduri de a face, de a fi;
- **a prevedea** - a deduce, a se teme pentru sine și pentru alții, a spera pentru sine și pentru alții;
- **a decide** - a învăța să gândească și să facă, a învăța să fie .

TRANSDISCIPLINARITATEA

- Transdisciplinaritatea reprezintă gradul cel mai elevat de integrare a curriculumului, mergând adesea până la fuziune. Fuziunea este, aşadar, faza cea mai complexă şi mai radicală a integrării.
- Disciplinele nu sunt ignorate, dar nu mai constituie punctul de focalizare al formării, ci furnizează situaţii de învăţare.
- Adoptarea de tip transdisciplinar tinde progresiv către o „decompartimentare” completă a obiectelor de studiu implicate.
- Abordarea integrată a curriculumului, specifică transdisciplinarităţii, este centrată pe „viaţa reală”, pe problemele importante, semnificative, aşa cum apar ele în context cotidian şi aşa cum afectează vieţile diverselor categorii de oameni.
- Conţinuturile şi competenţele se integrează în jurul unor probleme. Întrebarea care orientează demersul transdisciplinar este: Cum îi putem învăţa pe elevi să fie buni cetăţeni în viitor? Achiziţiile învăţării au sens doar prin contribuţia lor la succesul personal şi social al tinerilor în contexte culturale şi sociale concrete.
- Ca instrument pentru determinarea cadrului conceptual este propusă reţeaua transdisciplinară.
- Disciplinele formale clasice îşi pierd capacitatea de a dicta modul de derulare a instruirii şi modelul de proiectare curriculară. Cunoaşterea pe care o dobândeşte individual este situată într-un anumit context social, economic, politic şi cultural.

Conținuturi de predat interdisciplinar

- Clasa a V-a și a VII-a: Facerea lumii
- Clasa a V-a: Moise, regele David, profetul Daniel
- Clasa a VI-a: Edictul de la Milan; Sfinții Împărați Constantin și Elena
- Clasa a VII-a: Purtarea de grijă a lui Dumnezeu față de lume
- Clasa a VIII-a: Cântarea religioasă, formă de rugăciune

Icoana- fereastră spre cer

Imnul dragostei creștine

ABORDAREA INTEGRATĂ A ÎNVĂȚĂRII

MONO, INTER, PLURI, TRANS → organizarea
învățării se centrează pe:

- învățarea prin descoperire
- învățarea prin cercetare
- viziunea constructivistă a învățării

Sugestii de realizare:

- desfășurarea unor activități, **grupal sau în perechi**
- cultivarea **cooperării**
- valorificarea **tipului dominant de inteligență** al fiecărui copil, **experiența de viață** a fiecăruia
- vizează **obiective de referință ale mai multor arii curriculare**, traversează barierele disciplinelor
- **fiecare lecție - continuarea celei precedente; parte a unui proiect**

PROIECTE

- **“EDUCAȚIA, ÎNTRE DREPT ȘI OBLIGAȚIE”, 2017**
- **“CULTURĂ ȘI CIVILIZAȚIE ROMÂNEASCĂ” “CINSTIREA EROILOR”, 2016, 2017**
- **„PE URMELE PRIMULUI RAZBOI MONDIAL. MAUSOLEE ȘI MONUMENTE; ACEI EROI NU VOR MURI NICIODATĂ.”, 2016**
- **“ACTUALITATEA ÎNVĂȚĂTURILOR SF. IERARH ANTIM IVIREANUL”, 2016**
- **„MONUMENTE ISTORICE ȘI RELIGIOASE ÎN MUNICIPIUL IAȘI”, 2016**
- **„REZISTENȚA ANTICOMUNISTĂ”, 2017, 2016, 2015, 2014**
- **De la Tolkien la Biblie, 2015-2018**
- **„MONUMENTE ISTORICE ȘI RELIGIOASE ÎN JUDEȚUL BACĂU”, 2014**
- **UNIREA- UN VIS DEVENIT REALITATE, 2013**
- **„CERURILE OLTULUI”, 2012**

“EDUCAȚIA, ÎNTRE DREPT ȘI OBLIGAȚIE”

- dezbateri pe tema importanței educației în societate;
- Să definească educația ca drept și obligație;
- • Să-și dezvolte interesul pentru propria educație;
- • Să analizeze importanța respectării drepturilor celorlalți, inclusiv al educației și al apartenenței la grupul de educabili;
- • Să dezbată modul în care sunt respectate drepturile personale în cazul personajelor Alba ca Zăpada și Cenușăreasa.

“CULTURĂ ȘI CIVILIZAȚIE ROMÂNEASCĂ”

“CINSTIREA EROILOR”, 2017

- **Excursie pe ruta Bacău-Comănești- Ghimeș-Palanca-Dofteana- Mănăstirea Bogdana-Bacău; slujbă de pomenire pentru eroii neamului; observarea cetății Rakozy, vizitarea Castelului Ghika Comănești, a Castelului Ghika Dofteana și a Mănăstirii Bogdana**
- Cunoasterea unor fapte, eroi și evenimente însemnate din trecutul de luptă al poporului român.
- Cunoasterea și aprecierea unor înalte însușiri morale ale figurilor istorice și ale civilizației românești.
- Familiarizarea cu mărturii ale trecutului istoric din zona locală.

„PE URMELE PRIMULUI RĂZBOI MONDIAL. MAUSOLEE ȘI MONUMENTE; ACEI EROI NU VOR MURI NICIODATĂ.”

- **Excursie: BACĂU- MAUSOLEUL FOCȘANI- MAUSOLEUL MĂRĂȘEȘTI- MAUSOLEUL MĂRĂȘTI- MAUSOLEUL SOVEJA- MAUSOLEUL DE LA MĂGURA, TG. OCNA- BACĂU**
- Cunoașterea mausoleelor din județele Bacău și Vrancea, pe linia frontului Oituz-Mărăști- Mărășești- Soveja, în contextul împlinirii a 100 de ani de la intrarea României în Primul Război Mondial.
- Aprofundarea cunoștințelor istorice, religioase și geografic-literare despre mausoleele ridicate în cistea eroilor căzuți în Primul Război Mondial în zona județului Bacău și Vrancea.
- Cultivarea sentimentului de apartenență la comunitatea ecleziastică, Biserica locală și Biserica națională, de patriotism, prin declanșarea de emoții, aprecieri asupra mănăstirilor vizitate și de a frumuseților naturale și religioase ale regiunii;
- Formarea deprinderilor de observare, de sesizare a aspectelor

“ACTUALITATEA ÎNVĂȚĂTURILOR SF. IERARH ANTIM IVIREANUL”

- Activitate în cadrul Săptămânii Globale a Educației: prezentare educație (prof. Gabriela Veliche), prezentare Sf. Ierarh Antim Ivireanul (prof. Teodora Plăeșu), lucru pe echipe: analiza unor texte reprezentative pentru activitatea propusă
- să comemoreze personalitatea Sf. Ierarh Antim Ivireanul;
- să identifice rolul major al Ierarhului în dezvoltarea limbii și literaturii române;
- să comparea realitatea socială de la începutul secolului XVIII cu societatea contemporană;
- să identifice necesitatea educației în lupta cu păcatul

„REZISTENȚA ANTICOMUNISTĂ”

- **OBIECTIVE :**
- Cunoașterea trecutului și conștientizarea rezistenței anticomuniste prin cultură și spiritualitate la atrocitățile comuniste
- Realizarea de către elevi a unor creații literare, prezentări Power Point și creații plastice care au ca tema rezistența anticomunistă

De la Tolkien la Biblie

- **Obiective pe termen lung:**
- **A1.** Cunoașterea și exersarea limbajului specific religios și științelor socio-umane într-o manieră școlară.
- **A2.** Îmbinarea abilităților de comunicare cu cele ale gândirii critice, active, pozitive care să stimuleze examinarea critica a realității și dezvoltarea gândirii pe o cale proprie, reflexivă.
- **A3.** Exersarea dialogului democratic, a unei atitudini tolerante, deschise, a capacității de a căuta soluții și de a lua decizii în cunoștință de cauză, pe baza competențelor dobândite.
- **A4.** Crearea și dezvoltarea abilităților de a lucra eficient în diferite echipe, având roluri și sarcini diferite; conștientizarea responsabilităților și stimularea creativității individuale și de grup.
- **Obiective cantitative:**
- **B1.** Parcurgerea integrală a activităților propuse;
- **B2.** Promovarea activităților proiectului prin pagina web a școlii;
- **Obiective calitative:**
- **B3.** Dezvoltarea personală a elevilor să fie întregită prin antrenarea lor în activități care să le formeze acele însușiri care le vor permite să joace un rol activ și responsabil în societatea românească: gândire critică, ascultare activă, discursuri, prezentări etc.

„MONUMENTE ISTORICE ȘI RELIGIOASE ÎN JUDEȚUL BACĂU”

- Excursie BACĂU – TURCULUI-POGLEȚ – ONEȘTI – BACĂU:
- Cunoașterea monumentelor istorice și religioase din partea de est a județului
- Aprofundarea cunoștințelor istorice, religioase și geografice despre zona de sud-est a județului Bacău
- Cultivarea sentimentului de apartenență la comunitatea ecleziastică, Biserica locală și Biserica națională, de patriotism, prin declanșarea de emoții, aprecieri asupra mănăstirilor vizitate și de a frumuseților naturale și religioase ale regiunii;
- Formarea deprinderilor de observare, de sesizare a aspectelor ecologice, de poluare a mediului și cultivare a unei educații ecologice, de respectare a naturii, ca dar al lui Dumnezeu pentru om

UNIREA- UN VIS DEVENIT REALITATE, 2013

- vizionare film „MIHAI VITEAZU” și dezbateră pe tema dorinței milenare a românilor de a se uni într-un stat puternic, mărturisind credința creștin-ortodoxă.
- Să conștientizeze necesitatea unirii celor trei țări românești de-a lungul istoriei patriei;
- Să identifice corect rolul lui Mihai Viteazu în realizarea primei uniri;
- Să indice importanța unirii realizate de Mihai Viteazu pentru poporul român;
- Să exemplifice mesaje educative desprinse din filmul urmărit și să argumenteze propriul punct de vedere cu privire la mesajul filmului
- Să se implice în devenirea personală și să-si

„CERURILE OLTULUI”

- **EXCURSIE: Bacău – Brașov - Făgăraș – M-rea Cozia – Horezu - M-rea Hurezi - M-rea Arnota - M-rea Bistrița - Râmnicu Vâlcea - M-rea Curtea de Argeș - M-rea Corbii de Piatră - Castelul Bran – Brașov - Bacău**
- Aprofundarea cunoștințelor istorice, religioase și geografice despre zona Făgăraș și Horezu, a monumentelor istorice și bisericesti din zona Horezu și despre personalități ce s-au remarcat de-a lungul timpului în arealul oltean: Mircea cel Bătrân, Matei Basarab, Mihai Viteazul, Sf. Antim Ivireanu, Anton Pann, Gheorghe Tătărăscu.
- Participarea la Sfânta Liturghie la biserica Mănăstirii Hurezi,
- Cultivarea sentimentului de apartenență la comunitatea ecleziastică, Biserica locală și Biserica națională, de patriotism, prin declanșarea de emoții, aprecieri asupra mănăstirilor vizitate și de a frumuseților naturale și religioase ale regiunii;
- Formarea deprinderilor de observare, de sesizare a aspectelor

Cerurile Oltului: **Obiectivele operaționale:**

- **a) cognitive:**
- Să indice itinerariul excursiei, desprinzând conexiunile dintre mediu, istorie, comunitate religioasă și om;
- Să analizeze aspectele fizico- geografice de pe parcursul excursiei;
- Să comunice fondul general al cunoștințelor privind semnificațiile, particularitățile și importanța principalelor elemente de arhitectură și pictură bisericească în mănăstirile vizitate;
- Să recunoască procesele și elementele geografice;
- Să coreleze resursele și obiectivele economice din regiune cu specificul cadrului natural;
- **b) Afectiv- atitudinale:**
- Să aprecieze frumusețea și bogăția zonei vizitate;
- Să rememoreze istoria țării.
- Să respecte normele de conviețuire în grup și colectivități mari.
- Să respecte colegii de excursie, șoferul, profesorul însoțitor și personalul de deservire din pensiune și muzee.
- **c) psihomotorii:**
- Să contribuie la dezvoltarea simțului de orientare geografică;
- Să își dezvolte capacitatea de educație ecologică.